

PROPOSTES I ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES:**1. ABANS DE TREBALLAR AMB ELS MATERIALS:****Activitats:**

Les activitats *Nosaltres al mapa* i *Crear fòssils amb pasta de sal* proposades i desenvolupades en la carpeta de Cicle Mitjà, també són propostes didàctiques a tenir en compte al Cicle Superior.

Jocs:**1.1. Un món de colors:**

Aquesta és una activitat que té per objectiu comprendre quins processos intuïtius segueix l'alumnat per a agrupar-se o discriminar-se, en què es basen, si ho fan de manera conscient o inconscient, així com poder traslladar la reflexió de la situació fictícia a la realitat existent. Es tracta que l'educador/a repartirà un adhesiu per a cada alumne mentre aquests estan amb els ulls tancats. Els adhesius, seran de quatre colors diferents, per exemple: verd, vermell, blau i groc. A més, n'hi haurà que seran d'una tonalitat diferent que aquests quatre colors, com per exemple d'un verd més fosc, un vermell més ataronjat, un groc pujat i un blau cel. La majoria d'adhesius seran dels quatre colors principals, però alguns –un percentatge menor- serà d'un altre to per marcar la diferència. Mentrestant l'educador/a reparteix els adhesius i els alumnes estan amb els ulls tancats, explica que **sense parlar**, s'han d'agrupar. Quan l'alumnat ja hagi format els grups i aquests estiguin clarament separats, es procedirà a l'avaluació i posada en comú de l'activitat, que consisteix en reflexionar sobre un seguit de qüestions:

- Quin ha sigut el criteri que hem utilitzat per formar els grups? Per què?
- És habitual en el nostre entorn que els grups es formin en base al color (ètnia, característiques...) i a que aquest sigui el mateix?
- Existeixen altres tipus de criteri d'agrupament? Quins? –arc iris, variats...-
- Per què ens acostem a qui més se'ns assembla?
- Què han pensat i sentit aquelles persones que s'han quedat sense grup o que han sigut acceptades més tard? Què han pensat els altres? Us en heu adonat?
- Hi trobeu algun paral·lelisme amb la vida real?

1.2. Les percepcions:

Els i les participants formaran un cercle i s'aniran passant la pilota de manera arbitrària, sense cap ordre. Cada vegada que algú toqui la pilota, haurà de dir alguna cosa relacionada amb la vida d'un personatge imaginari. Així doncs, col·lectivament el grup-classe anirà construint una **biografia** del personatge.

La dinàmica complerta consisteix en crear dues històries: la de la Júlia o en Joan –un noi/a del nostre país- i la Apsara o l'Emerson –novinguts-. L'educador/a començarà dient per exemple: “Un dia, la Júlia...” o “La Júlia, era una nena...” i li passarà la pilota a una persona del grup. Poc a poc i de manera col·lectiva s'anirà elaborant la història complerta de la vida del personatge: els seus condicionaments, els seus desitjos, les seves aspiracions, com és físicament, personalment, a què s'ha dedicat... i finalment de quina manera es mor. Per a no caure en tòpics no desitjats, com per exemple que la Júlia pel sol fet de ser blanca i occidental té una vida fàcil, i en canvi l'Apsara per ser marroquí no la té, podem fer una comparativa de la història fictícia de la Júlia amb una història real de la Júlia, o de l'Apsara. Aquesta comparativa té per a objectiu que l'alumnat s'adoni que no per dir-se Júlia vindrà d'un context socio-econòmic alt, o per dir-se Apsara, d'un context socio-econòmic baix. Per tant, buscarem històries reals que siguin oposades a la fictícia. Així doncs, es tractaria de comparar les dues històries –real i fictícia- i parlar sobre les seves respectives biografies.

L'avaluació de la dinàmica final consisteix en comparar les dues biografies inicials, és a dir, la del Joan i la Júlia, o la del Joan i l'Apsara, o la de l'Apsara i l'Emerson, etc. Per a poder-ho comparar rigorosament, mentre es va realitzant la narració col·lectiva, seria de profit que en un paper o a la pissarra s'anotin els elements importants que permetin un anàlisi posterior.

2. PROPOSTES DIDÀCTIQUES DELS MATERIALS DE LA MALETA:

Llibres:

2.1. *Búxara, jo sóc del Marroc:*

Per tal d'**introduir** a l'alumnat a la temàtica de la lectura, es poden fer un seguit de preguntes orientatives:

- Què coneixem sobre el Marroc?
- Coneixem algun/a marroquí?
- Quines tradicions marroquines recordem?

- Heu estat mai al Marroc? Si és així, què és el que us va cridar més l'atenció? I el que més us va agradar?
- Què creus que està fent ara mateix un noi/a de a teva edat al Marroc?

En el cas que a l'aula s'hi trobi un/a alumna marroquí/africà, podem aprofundir més en les preguntes prèvies, com ara:

- Què és el que t'agrada més de la teva terra?
- Trobes a faltar el teu país?
- Per a quins motius vas venir cap aquí?
- ...

Després de la lectura es reparteix un mapa d'Àfrica o bé es projecta aquest mitjançant la PDI a partir de l'aplicació del [Google Maps](#), i l'alumnat ha de situar el Marroc, i seguidament identificar Erfoud i el riu Ziz. També proposem que mitjançant l'aplicació [Thinglink](#) es projecti un mapa del Marroc i a s'obre de la imatge es situï la informació complementària. Aquesta informació podrà ser a partir de text, imatges, vídeos, so... En el cas que tinguem algun/a alumna marroquina, han de buscar i situar el seu poble en el mapa, així com d'altres localitats que coneguin.

Preguntes explícites de la lectura:

- Com es diu el poble on viu Búxara? I el riu?
- Com és el clima del Marroc?
- De quina manera afecta a les vides dels i les marroquines el clima?
- Quins aliments són els més típics?
- Segons el conte, els francesos van governar una part del Marroc fa uns quant anys: Quan va ser? Per què van governar els francesos?
- Durant quina època els àrabs van dominar mitja Europa? Per què?
- Quins indicis de la cultura àrab resten a Espanya / Catalunya / El Garraf?

Del conte de *l'Aixa bruta i el sultà...* Respon a les següents preguntes:

- A quin altre conte et recorda? Per què?
- Compareu breument la història i els personatges dels dos contes
- Com creus que s'acaba la història?
- Qui era la Xahrazad? Què feia per no morir?

- Per grups, poden inventar-se un final per a la història de l'Aixa. Després, posar en comú el final de tots els grups, i el que agradi més escriure'l entre tota la classe.

Bateria de preguntes generals de la lectura:

- Què és l'Alcorà?
- Quantes pregàries fa la Búxara al dia? Com es diuen?
- Com construeixen les cases? Per què?
- Com creus que la Búxara s'imagina Europa? Per què?
- Quina tradició tenen pels casaments? Compara-ho amb els d'aquí (cerimònia gitana, catòlica, civil, musulmana...)
- Què és el Ramadà?
- La Búxara comenta que potser serà mestre, tot i que la majoria de mestres al seu país, són homes. Per què creus que és una professió d'homes? I aquí, també són homes la majoria de professors? Per què?

Per a la realització d'aquesta activitat pot ser interessant la visualització d'algun dels cinc capítols del programa [Els camins més perillosos per anar a l'escola¹](#) de TV3, ambientat al Marroc.

2.2. Mandela:

Aquest còmic presenta els principals episodis de la vida de Nelson Mandela, per a poder comprendre a través d'aquests la seva lluita en contra de les injustícies i el seu camí per a proclamar-se president. Per a que l'alumnat tingui una idea més consolidada del context històric i social en el que es va desenvolupar la lluita política protagonitzada per Mandela, proposem un seguit d'activitats contigües a la lectura del llibre. L'objectiu és conèixer de manera extensa alguns dels episodis de la vida de Mandela i els seus trets humans principals.

¹ **Autoria:** Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals. **Llicència:** © Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals, SA. **Font:** <http://www.ccma.cat/tv3/camins-perillosos-escola/programa/>

- 1) Observem la fotografia següent, on es retrata una situació quotidiana de la dècada de 1960 a Sudàfrica, el país natal de Mandela. Aquesta es pot projectar a través de la PDI perquè l'alumnat tingui una bona visibilitat:

- Què diu, ensenya, relata aquesta fotografia?
- Considereu que reflecteix una situació de discriminació? Per què?
- Quin dels dos grups que es veuen a la fotografia considereu que està discriminant a l'altre? Per què?

- 2) Mira el vídeo [A 20 años de su liberación](#)². Mentrestant mires el vídeo, pren notes sobre els esdeveniments i els fets més importants, així com les idees principals i les qüestions que et cridin més l'atenció. Després, respon a les següents preguntes:

- Què és l'*Apartheid* i quines polítiques va implementar?
- Quins drets no se'ls reconeixia als pobles originaris que habitaven el territori del país?
- Quines lleis va implementar el Partit Nacional? En què consistien?
- Segons quin criteri s'assignaven o es negaven els drets?
- Quan i per què va començar a ser reconegut com a líder polític Nelson Mandela?
- Per què es va decidir deixar-lo anar l'any 1990?

² **Autoria:** TV Pública Argentina. **Llicència:** Licència de YouTube estàndar. **Font:** <https://www.youtube.com/watch?v=s-rBNzVRBxs&feature=youtu.be>

- Quines accions va començar a desenvolupar una vegada lliure?
- Quin fet important va succeir el 1992 per la població *negra* de Sudàfrica?
- En què va consistir la *política de reconciliació* proposada per Mandela?

3) Realitzeu una línia del temps amb els esdeveniments més importants de la vida de Nelson Mandela, així com els fet polítics més significatius que l'acompanyen. Aquesta, la podeu realitzar a través de l'eina [Dipity](#) o bé utilitzant [Storify](#).

4) Llegeix el text [d'El Apartheid en Sudáfrica](#)³, publicat al blog anomenat *África en América*, creat per docents de les càtedres d'Història de la Colonització i Descolonització del Dept. d'Història de la Facultat de Filosofia i Lletres de la Universitat de Buenos Aires. Després, respon a les següents preguntes:

- Qui va crear l'*apartheid*? Qui va tirar endavant aquestes polítiques?
- Com es va organitzar la resistència liderada per Mandela en contra d'aquestes polítiques?
- Com va afectar a la vida de les persones les polítiques de segregació i discriminació implementades?

2.3. G e Guatemala:

Aquest llibre és una petita enciclopèdia sobre Guatemala, la seva història i els maies. A través d'ell, l'alumnat descobrirà la seva geografia i arquitectura més simbòlica, els animals que hi habiten, els aliments que consumeixen els seus habitants, les llengües que parlen, etc. Faran un recorregut històric i cultural, començant per la terra que habitaven els maies i finalitzant per la Guatemala més actual.

A través d'aquesta petita unitat didàctica es pretén aprofundir en la història dels maies. Per aquest motiu, proposem les següents activitats:

1) Visualitza el vídeo [Los Mayas 08 de 16 \(Grandes Civilizaciones / Exploradores de la Historia\)](#)⁴. Una vegada visualitzat, respon a les següents preguntes i si cal, busca informació per aprofundir en les teves respostes:

³ **Autoria:** Departament d'Història de la Facultat de Filosofia i Lletres de la Universitat de Buenos Aires. **Llicència:** Reconeixement-NoComercial-CompartirIgual CC BY-NC-SA. **Font:** https://www.educ.ar/dinamico/UnidadHtml_get_4ebc0802-7bce-4c25-bdcd-2c170ab096bc/15171/data/37356498-c846-11e0-823b-e7f760fda940/anexo1.htm

⁴ **Autoria:** Astrolab Motion. **Llicència:** Licència de YouTube estàndar. **Font:** <https://www.youtube.com/watch?v=ENy0siDpz2M>

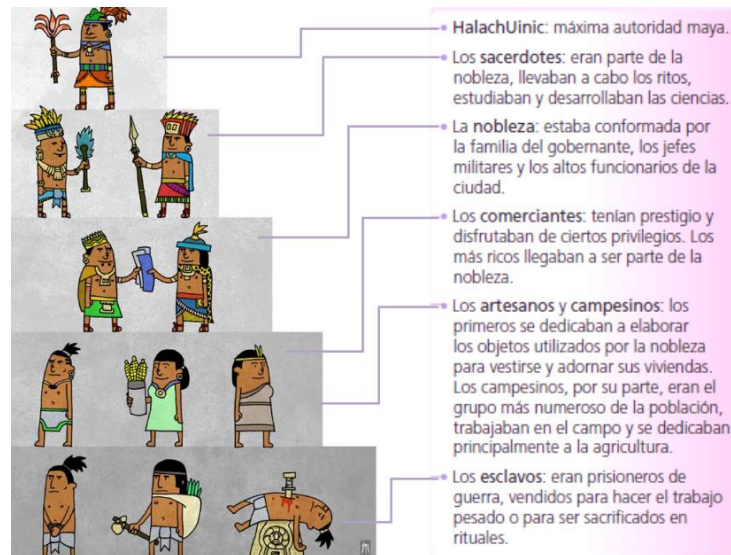
- Què vol dir que els Maies estaven organitzats en ciutats-estat? Com s'anomenava el governant de cada ciutat? A Catalunya i/o Espanya, com estem organitzats actualment?
 - Quines són les tres cultures de la Mesoamèrica? Quines són les principals diferències entre elles?
 - Què compartien les diferents ciutat-estat?
 - Quina era la construcció arquitectònica més important dels maies? Quin ús li donaven?
 - Com s'anomena una de les grans ciutats fundades pels maies, que es troba a Guatemala? Quants metres mesura la piràmide principal d'aquesta ciutat?
- 2) Fes una línia cronològica de la història de la civilització maia, des dels inicis fins a la seva desaparició, anotant els esdeveniments més importants. Es pot utilitzar l'eina [Dipity](#) per a realitzar-la. A mode d'ampliació, es poden fer anotacions d'esdeveniments coetanis de les civilitzacions d'Atenes i Esparta.
- 3) Esbrina quins països s'ubiquen actualment al territori dels maies i anota'ls:

- 4) L'organització social maia es dividia en grups socials que formaven a partir de l'origen familiar de cada persona. A dalt i amb molta més importància que la resta es trobava el governant, amb autoritat política i religiosa; a baix d'aquest s'hi trobaven els sacerdots i la noblesa, que tenien accés als càrrecs administratius; encara més a baix

es trobaven els comerciants, els artesans i els camperols, i per sota d'aquests, hi havia els esclaus.

- **Quina diferència hi ha entre la societat maia i la societat en la que vius?**
- **A mode comparatiu, com ens organitzàvem a Catalunya a l'època feudal? I al Segle XXI?**

- 5) Els antics maies utilitzaven la matemàtica per a moltes de les seves activitats diàries, com ara anar a comprar al mercat, predir eclipses o anotar càlculs sofisticats al calendari. La seva era una matemàtica vigesimal, que significa que en comptes de contar de deu en deu, ho feien de vint en vint. En comptes d'utilitzar els números del 0 al 9, utilitzaven tres símbols: una rodona (fesol) que representa el número 1; un pal de fusta, que representa el número 5; i una petxina, que representa el número 0. **Consulta [la següent pàgina](#) i realitza algunes de les activitats interactives que et proposen⁵, comença per les rondes de prova, després el joc matemàtic i finalment les activitats de matemàtica maia. És una manera divertida d'aprendre matemàtiques.**

⁵ **Autoria:** Smithsonian Museo Nacional del Indígena Americano. **Llicència:** © 2016 Institución Smithsonian Todos los derechos reservados. **Font:** <https://maya.nmai.si.edu/es/el-sol-maya/juego-de-matematica-maya>

2.4. Riat i els músics:

Aquest llibre tracta la història d'una nena gitana que volia tocar música en el grup dirigit pel seu pare. Ella era qui preparava els instruments quan els homes havien d'anar a tocar i, de fet, era una virtuosa tocant la flauta –d'amagat. Les seves notes tenien, a més, facultats màgiques, que li serviran per salvar-se ella i per salvar el grup de músics d'alguna situació delicada. La companyia de Walasse, la fidel serp amiga, i els consells del seu avi seran decisius per al bon desenllaç de la història.

La publicació conté un bon nombre d'activitats interdisciplinars (llengua, música, socials, plàstica) per a diferents nivells amb tot d'orientacions didàctiques.

2.5. Els correus de la Samira:

Es tracta d'un còmic per treballar la interculturalitat. Porta una colla d'activitats relacionades amb la història de la Samira i uns enllaços per treballar aquest tema.

La Samira abandona el Marroc natal per venir a Catalunya on el seu pare té una botiga amb la qual es guanya bé la vida. D'altra banda, l'Andrea, una noia argentina que des de fa anys viu a Catalunya amb la seva família, ha de traslladar-se a viure a una altra ciutat perquè el pare hi ha trobat feina.

La casualitat farà que la Samira ocupi el lloc que ocupava l'Andrea a l'escola. Casualment també, es posaran en contacte mitjançant el correu electrònic i compartiran vivències i sentiments provocats per aquests canvis en llurs vides. Parlaran de les seves dificultats d'adaptació, de determinades reaccions contràries als forasters que han hagut de suportar... La història d'ambdues noies mostra també la diferència de costums entre uns països i altres.

3. MATERIALS COMPLEMENTARIS INTERESSANTS:**Activitats a la xarxa:****3.4. El mapa de la vergonya:**

[Aquest material](#)⁶ pretén posar a l'abast de professorat i alumnat un seguit d'eines i recursos educatius per a que l'alumnat compregui la importància de la ciutadania mundial, recerqui informació, construeixi el seu propi significat d'aquesta informació mitjançant l'anàlisi i es plantegi accions i les porti a terme de manera individual i col·lectiva per a transformar el món en el que viu. Per a fer-ho, proposa una sèrie d'activitats didàctiques extenses que trobareu a la pestanya de *Material per a l'alumnat*.

Vídeo – documental:**3.5. Españoles por Marruecos:**

[Aquest és un programa](#)⁷ que s'acosta a diferents destins de tot el món a través dels espanyols que han decidit instal·lar-s'hi i l'objectiu de la seva visualització és conèixer aquest destí des de la mirada espanyola. Aquests nous ciutadans ofereixen el seu particular punt de vista sobre el país que els ha acollit i expliquen les seves anècdotes sobre com són les seves vides allà. Es pot relacionar la visualització amb el llibre *Búxara: Jo sóc del Marroc*.

Pel·lícules:**3.6. Camí a l'escola:**

Aquesta pel·lícula tracta sobre l'heroïtat de quatre infants de diferents països: en Samuel de la Índia, el Carlitos d'Argentina, el Jackson de Kènia i la Zahira de Marroc. Quatre grans històries sobre les adversitats que diàriament s'han d'afrontar per arribar a l'escola i que seran de gran ajuda per a conèixer altres maneres de viure d'arreu del món. Es recomana la seva visualització per a infants a partir de sis anys. L'objectiu de la visualització d'aquesta pel·lícula és que l'alumnat reflexioni sobre el que té i potser no valora suficient. Hi ha països que viatgen més de dues hores per arribar a l'escola, en canvi nosaltres tenim la sort d'aprendre cada dia i

⁶ **Autoria:** Enrique Castro. **Llicència:** ©Generalitat de Catalunya. **Font:** <http://www.xtec.cat/monografics/socials/mapavergonya/index.htm>

⁷ **Autoria:** Javier Medina. **Llicència:** Licència de YouTube estàndar. **Font:** <https://www.youtube.com/watch?v=Y4u98itOTho>

al costat de casa. L'autor d'aquesta pel·lícula és de Pascal Plisson. Trobareu aquesta pel·lícula en préstec al Servei de Catàleg de la Diputació de Barcelona *Aladí*: <http://aladi.diba.cat/>

3.7. Karibú i la bruixa:

Està basada en un conte popular africà, que explica la increïble aventura de Kirikú, un nen molt especial que s'enfronta a la bruixa Karaba fugint de la violència i utilitzant el seu enginy amb l'objectiu de derrotar la maledicció que la bruixa ha tirat en contra el seu poble. Es recomana la seva visualització per a infants a partir de sis anys. Aquesta és una pel·lícula pensada perquè l'alumnat la gaudeixi i si s'escau, es pot relacionar amb la lectura del llibre *Niños del mundo; Mares del món, o Yo vivo aquí*. Evidentment es relacionarà amb les fotografies d'Àfrica. Aquesta pel·lícula és de Michel Ocelot. Trobareu aquesta pel·lícula en préstec al Servei de Catàleg de la Diputació de Barcelona *Aladí*: <http://aladi.diba.cat/>

3.5.14 kilòmetres:

A l'Àfrica hi ha milions de persones amb l'únic objectiu d'entrar a Europa perquè la gana no entén de fronteres ni de barreres. Aquest film ens aproxima al perillós i llarg viatge cap a Europa d'uns immigrants que travessen Mali, Níger, Algèria i el Marroc. És una pel·lícula de Gerardo Olivares i ens pot servir per a treballar l'empatia, la solidaritat i esdevenir més conscients sobre la situació que viuen els nostres germans i germanes d'arreu. Trobareu aquesta pel·lícula en préstec al Servei de Catàleg de la Diputació de Barcelona *Aladí*: <http://aladi.diba.cat/>

Curtmetratges:

3.6. El viatge de Saïd:

Aquest és un [curtmetratge](#)⁸ molt reflexiu que explica la història de Saïd, un nen marroquí que s'endinsa al mar en busca d'una vida millor. Al arribar a la península però, res és tan bonic com semblava. Es recomana la seva visualització per a infants a partir dels 6 anys i es pot relacionar aquest curtmetratge amb la lectura dels llibres *Jo també soc immigrant* i *Búxara: Jo sóc del Marroc*. Aquest és un material per a treballar l'empatia i posar-se a la pell d'una persona que arriba de nou a un país amb una cultura diferent, lluny de casa seva, i que no és del tot acceptat en un primer moment. Aquest curtmetratge és de l'autor Coke Rioboó.

⁸ **Autoria:** Matiaz. **Llicència:** Licència de YouTube estàndar. **Font:** <https://www.youtube.com/watch?v=7z1xF6N6538>

Documentals:**3.7. Or negre:**

Els germans britànics Marc i Nick Francis signen un [documental](#)⁹ sobre la dura vida dels cultivadors de cafè a Etiòpia. El film és una crítica a les multinacionals que controlen el rendible comerç mundial d'aquest producte. Dominen els centres comercials i els supermercats, controlen una indústria que mou més de 80.000 milions de dòlars anuals i converteixen aquest producte en la mercaderia comercialitzada més valuosa del món després del petroli. Però, mentre que els consumidors cada cop paguen més per un caputxino, el preu que es paga als pagesos segueix sent molt baix.

⁹ **Autoria:** Cristina Sans **Llicència:** Creative Commons. Reconeixement i Compartir iguals. **Font:** <https://mestressadecasa.wordpress.com/2008/06/26/or-negre/>